

ПРОБЛЕМИ КРАЇНОЗНАВЧОГО ВИВЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇН СВІТУ ТА ЇХНІХ РЕГІОНІВ

УДК 339.92(438)

І. П. Мандрик – кандидат географічних наук, доцент кафедри країнознавства і міжнародних відносин Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Особливості соціально-економічного розвитку Польщі після вступу до Європейського Союзу

*Роботу виконано на кафедрі
країнознавства і міжнародних відносин
СНУ ім. Лесі Українки*

Проаналізовано динаміку основних макроекономічних показників соціально-економічного розвитку Польщі за 2003–2012 рр. Визначено позитивні зрушення в розвитку економіки країни після вступу до ЄС. Визначено основні проблеми соціально-економічного розвитку Польщі після вступу до ЄС.

Ключові слова: соціально-економічний розвиток, Польща, Європейський Союз.

Mandryk I. P. Peculiarities of the Social and Economic Development of Poland After Accession to the European Union. The dynamics of the main macroeconomic indicators of social and economic development of Poland in the 2003–2012 years has been analysed. Positive changes in the development of the country's economy after accession to the EU were defined. The main problems of social and economic development of Poland after accession to the EU have been revealed.

Key words: social and economic development, Poland, European Union.

Актуальність теми дослідження. Республіка Польща сьогодні є прикладом країни, де ефективні економічні й суспільно-політичні реформи призвели до потужного соціально-економічного зростання. Вступ Польщі до Європейського Союзу (ЄС) у 2004 р. фактично став вирішальним у загальному розвитку країни. За короткий проміжок часу вона зуміла здійснити багато соціально-економічних перетворень і характеризується як одна з найбільш стабільних країн у Європі. З огляду на це, актуальним є аналіз наслідків перебування Республіки Польща у складі ЄС у контексті її соціально-економічного розвитку з погляду вивчення позитивного досвіду для України.

Метою дослідження є аналіз особливостей та проблем соціально-економічного розвитку Польщі після вступу до ЄС.

Досягнення мети передбачало вирішення таких **завдань:** проаналізувати динаміку основних макроекономічних показників соціально-економічного розвитку Польщі за 2003–2012 рр.; розглянути основні наслідки та проблеми соціально-економічного розвитку Польщі після вступу до ЄС.

Виклад основного матеріалу. Свідченням позитивної динаміки розвитку польської економіки після вступу до ЄС стало зростання рівня валового

внутрішнього продукту (ВВП). Незважаючи на кризу ЄС, за підсумками 2012 р. у Республіці Польща ВВП у грошовому еквіваленті дорівнював 1596 млрд злотих або 511,5 млрд дол. США [8]. Приріст ВВП у 2012 р. склав 1,9 %, що на тлі проблем в Єврозоні є хорошим показником (рис. 1).

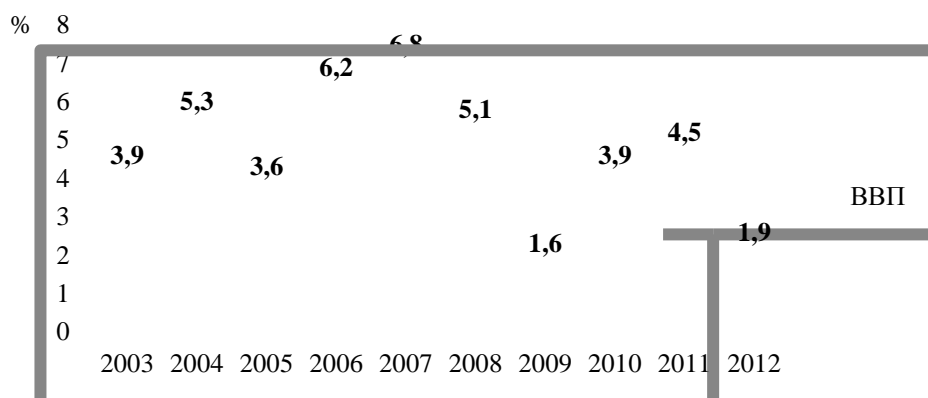

Рис. 1. Динаміка темпів приросту ВВП в Польщі в 2003–2012 рр., %

Незважаючи на несприятливі зовнішні економічні умови вступу Польщі до ЄС, такі як слабка динаміка розвитку держав ЄС чи значне зростання світових цін на сировину і внаслідок цього зростання собівартості продукції, польська економіка легко справилася з включенням її до структур ЄС і плавним переходом до функціонування в межах єдиного ринку [1]. Справджується макроекономічний сценарій збільшення темпів економічного зростання після приєднання. Сукупне зростання ВВП в період 2003–2012 рр. у Польщі склало 46,3 % (10,9 % у ЄС, в Єврозоні – 9,1%).

Протягом 2003–2012 рр. в Польщі спостерігаємо позитивну динаміку зростання ВВП на душу населення, який є важливим показником динаміки соціально-економічного розвитку країни (рис. 2). ВВП на душу населення в Польщі у 2012 р. становив 20 900 дол. США [10]. Таким чином, Польща досягла показника 66,2 % від ВВП на душу населення відносно середнього показника для країн ЄС–27.

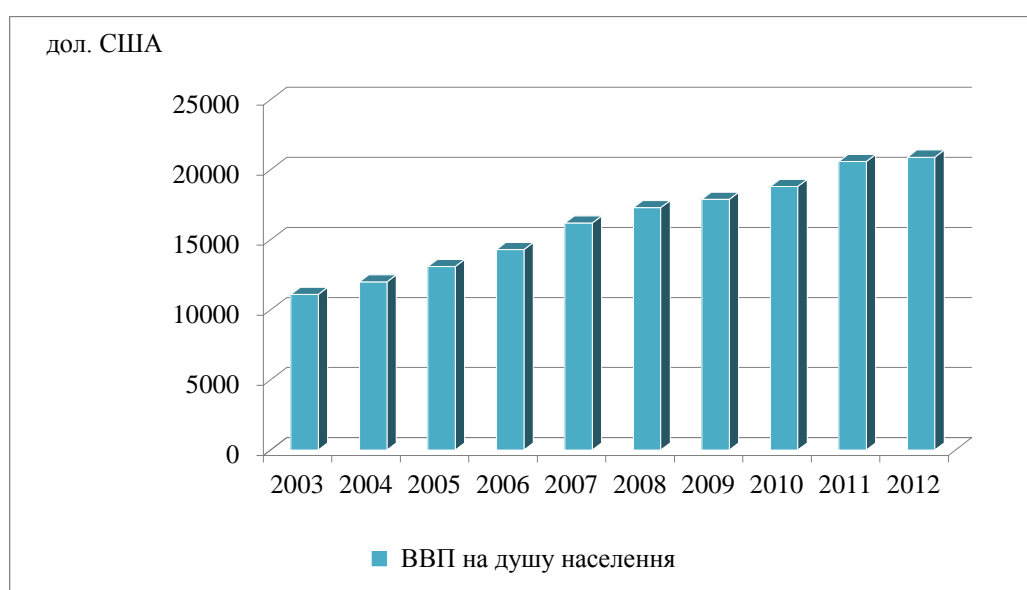

Рис. 2. Динаміка ВВП на душу населення в 2003 –2012 рр., дол. США

Стрімкий розвиток польської економіки відбувся внаслідок суттєвої фінансової допомоги від ЄС відповідно до політики гуртування (як кредити, так й інвестиції). У 2004 р. зі структурних фондів ЄС Польща отримала трансферів на суму близько 2,8 млрд євро. Бюджет ЄС на 2007–2013 рр. для польських заходів, передбачених у рамках політики гуртування, склав майже 68 млрд євро – найвищий серед країн-членів ЄС [9].

У країні очікується подальше збільшення трансферів у найближчі 2014–2020 рр. Значна фінансова допомога надається Польщі для реалізації проектів у сферах транспортної інфраструктури, охорони навколишнього середовища, сприяння розвитку малих і середніх підприємств, модернізації сільського господарства, подолання безробіття тощо [11].

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ), які залучаються в економіку Польщі, сьогодні є каталізатором прискороного економічного та соціального розвитку країни. Перед вступом до ЄС у 2003 р. приплив прямих іноземних інвестицій до Польщі складав лише 3,7 млрд євро. Рекордним роком припливу ПІІ в економіку Польщі був 2007 р. Глобальна вартість капіталу, вкладеного у вигляді прямих інвестицій у цей рік склала близько 17,2 млрд євро [1]. Труднощі, пов'язані з фінансовими проблемами єврозони призвели до зниження інтересу інвесторів у Польщі у 2012 р. Приплив ПІІ зменшився до 4,7 млрд євро. Важливим є той факт, що в результаті приєднання до ЄС інвестуванням у Польщі цікавиться щоразу більший відсоток підприємств із сектора малих спільних підприємств. Зростаючим попитом користується сфера послуг.

Важливим показником динамічності соціально-економічного розвитку у розвинутих країнах є зовнішньоекономічні зв'язки. Інтеграція Польщі в єдиний європейський ринок дозволила країні збільшити експорт своєї продукції, яка за ціновими показниками є конкурентоспроможною з товарами багатьох країн ЄС. За роки перебування Польщі в Євросоюзі вклад зовнішньої торгівлі в економічне зростання в 2012 р. склав 2,1 % [8]. Темпи зростання польського експорту та імпорту в період від 2004 р. до 2012 р. становили 92,4 %. Ключовими експортними партнерами Польщі є країни-члени ЄС [3].

За індексом конкурентоспроможності, який щорічно розробляють експерти Всесвітнього економічного форуму для визначення конкурентного статусу країни у сфері економіки, в 2012 р. Польща зайняла 41 місце серед 144 країн. У контексті конкурентоспроможності слід звернути особливу увагу на показники у сфері інновацій та освіти. Порівняно з середнім показником, що показує ЄС, Польща займає відносно хорошу позицію з погляду показників освіти, тоді як у сфері інновацій, енергоефективності, бідності та соціальної ізоляції Польща явно нижче середнього показника по ЄС [4].

За даними Головного Управління Статистики Польщі, в 2003 р., за рік до вступу Польщі в Євросоюз, в країні була зафіксована найнижча інфляція з початку ринкових реформ на початку 1990-х рр. на рівні 0,8 %. Після вступу до ЄС інфляція в Польщі досягла максимального значення в 2011 р. на рівні 4,3 %, а роком пізніше вона знизилася до 3,7 %.

Зростання цін, зумовлене насамперед порівняно високою щодо ЄС інфляцією, яка у період із серпня 2003 р. до серпня 2004 р. становила 4,6 %. Внаслідок цього ціни на продукти харчування та напої за цей період зросли на 9,3 % [5]. Інфляційним фактором також виступає підвищення цін на паливо, збільшення ставок непрямих податків, підвищений попит на польські продовольчі товари за кордоном.

Важливим показником, який демонструє ступінь розвитку польської держави, є дохідна частина держбюджету країни. У 2003 р. вона становила 37 млрд євро, а у 2012 р. прибутки держскарбниці збільшилися до 70,3 млрд євро. Але не можна ігнорувати такі чинники, як інфляція та зростання цін, на фоні яких добробут країни

виглядає дещо скромнішим. Негативним явищем є також збільшення в зазначений період майже в два рази державного боргу. Так, у червні 2012 р. він перевищив 57 % від ВВП, тоді як у 2004 р. складав 45,7 % [8].

Ще одним вагомим показником соціально-економічного розвитку країни є доходи та витрати населення. 2012 р. був другим роком поспіль, коли спостерігалось зниження реальних доходів населення Польщі після 6 років (2005–2010 рр.) реального зростання [2]. Мінімальна заробітна плата 2004 р. у Польщі складала 824 злотих, 2007 р. – 936 злотих, 2009 р. – 1276 злотих, 2011 р. – 1386 злотих, 2013 р. – 1600 злотих, 393 євро (з точки зору номінальної вартості мінімальної заробітної плати, вираженої в євро, Польща займає 12 місце серед країн ЄС) [6].

Однак, однією з найбільших проблем польської економіки залишається високий рівень безробіття в країні. Якщо включно до 2008 р. кількість безробітних, порівняно з попереднім роком, постійно зменшувалася, то в 2009 р., у зв'язку зі світовою фінансовою кризою, безробіття почало зростати [1]. Рівень зареєстрованого безробіття в грудні 2012 р. збільшився порівняно з тим же місяцем 2011 р. і склав 13,4 % (12,5 % у грудні 2011 р.), а загальна кількість безробітних на кінець грудня 2012 р. становила 2,1 млн осіб.

Інтегральним показником, який характеризує рівень життя населення країни, є індекс людського розвитку (ІЛР). Значення ІЛР Польщі на 2012 р. становить 0,821, що свідчить про дуже високий рівень людського розвитку країни. У рейтингу такий показник ІЛР ставить країну на 39 позицію серед 187 країн. Серед країн Центрально-Східної Європи дуже високий ІЛР поряд із Польщею мають Угорщина, Словаччина, Чехія, Естонія, Греція [9].

Висновки. Отже, приєднання Польщі до ЄС призвело до таких наслідків у соціально-економічній сфері, як зміцнення економічної активності населення, зростання експорту та зменшення зовнішньоторговельного дефіциту, збільшення припливу прямих іноземних інвестицій, передусім із країн Європейського Союзу, збільшення великих фінансових впливів в економіку країни з боку ЄС. Усе це, у свою чергу, призвело до покращення макроекономічних показників країни, зокрема до зростання обсягів ВВП і ВВП на душу населення та підвищення життєвого рівня громадян Польщі, яке відобразилося в збільшенні реальних доходів населення. І як головний наслідок – підвищення індексу людського розвитку.

Джерела та література

1. Карлін М. І. Наслідки й проблеми інтеграції Польщі в Європейський Союз: погляд з України // Наук. вісн. Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. – 2009. – № 3. – С. 154–157.
2. Карлін М. І. Фінансова система сучасної Польщі : навч. посіб. / М. І. Карлін. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2008. – 120 с.
3. Ложечкін В. С. До питання восьмої річниці перебування Польщі в ЄС / В. С. Ложечкін // Грані : науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. – 2012. – № 7. – С. 15–20.
4. Польша и ЕС – Успешный опыт трансформации и модернизации экономики // Современная Европа. – 2012. – № 1. – С. 146–147.
5. Федонюк С. В. Наслідки приєднання до ЄС : Польща на фоні країн ЦСЄ / С. В. Федонюк // Досвід вступу Польщі до Європейського Союзу : уроки для України : матеріали Міжнар. круглого столу (21 трав. 2009 р.) / за ред. С. В. Федонюка. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2009. – С. 92–116.
6. Чеклина Т. Н. Влияние вступления Польши в Евросоюз на ее экономику и торговую политику / Т. Н. Чеклина // Российский внешнеэкономический вестник. – 2008. – № 6. – С. 35–45.
7. 5 lat Polski w Unii Europejskiej. – W. : Urzd Komitetu Integracji Europejskiej, 2009. – 593 s.
8. Główny Urząd Statystyczny [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.stat.gov.pl/gus>

9. Human Development Report of Poland 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://hdr.undp.org>

10. Mały rocznik statystyczny Polski 2012. – W. : Główny Urząd Statystyczny, 2012. – 256 s.

11. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mir.gov.pl>.

УДК 911.3

З. М. Адамович – аспірант кафедри країнознавства та міжнародного туризму Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Просторовий вимір економіки знань на рівні світових регіонів: Європа та Центральна Азія

*Роботу виконано на кафедрі
країнознавства та міжнародного
туризму КНУ ім. Т. Шевченка*

На основі просторового підходу досліджено розвиток економіки знань у регіоні Європи та Центральної Азії. Проведено аналіз чотирьох структурних блоків економіки знань: економічне сприяння та інституційний режим, інновації, освіта, ІКТ. Визначено основні просторово-часові зміни у досліджуваному регіоні за період 2000–2012 рр.

Ключові слова: економіка знань, Європа та Центральна Азія, індекс економіки знань, коефіцієнт варіації.

Adamovych Z. M. The Spatial Dimension of the Knowledge Economy to Global Regions: Europe and Central Asia. It is investigated the knowledge economy in Europe and Central Asia, based on the spatial approach. The analysis of the four main blocks of the knowledge economy (economic incentive and institutional regime, innovation, education, ICT) was made. The key spatiotemporal changes were determined in the region for the period 2000–2012.

Key words: knowledge economy, Europe and Central Asia, knowledge economy index, variation coefficient.

Актуальність теми дослідження. В умовах формування економіки знань між регіонами та країнами світу існує значна диференціація, викликана різними державними політиками та стратегіями розвитку країн, неоднаковими можливостями доступу до наукових та освітніх ресурсів, новітніх інформаційно-комунікаційних технологій тощо. Розглядаючи економіку знань як феномен ХХ ст. варто відзначити той факт, що першопочаткові умови її становлення в різних країнах були неоднаковими. Нині існують яскраві приклади конкретних країн, які беручи за основу знання та вкладаючи інвестиції у свій людський потенціал, змогли досягти лідируючих позицій на світовій арені. Ті ж країни, які до цих пір орієнтуються на сировинні ресурси, втрачають час, за який вони б могли досягти набагато більше при правильній державній стратегії та інвестуванні. Така нерівність розвитку в окремих країнах, у свою чергу, призводить до уповільнення розвитку економіки знань у глобальному та регіональному масштабі. На сьогодні для країнознавчих досліджень актуальним є вивчення економіки знань в окремих світових регіонах, які